

*мовно-літературна
освітня галузь
(іншомовна освіта)*

**Лариса ЛУЦЕНКО,
Тетяна МОРОЗ,
методистки НМЦ професійного розвитку
педагогічних та керівних працівників установ
і закладів дошкільної та загальної середньої освіти
ХОІППО ім.А.Назаренка**

Змістовне навчання іноземної мови в сучасній школі: від інструмента до особистісного зростання

Анотація

У статті розглядається концепція змістовного навчання іноземної мови в контексті компетентнісного підходу Нової української школи. Обґрунтовується необхідність переходу від формального засвоєння мовних знань до розвитку здатності учнів використовувати мову як інструмент мислення, комунікації та самовираження. Особливу увагу приділено ролі медіації як ключового компонента сучасної іншомовної комунікативної компетентності відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти. Запропоновано практичні підходи до реалізації компетентнісного навчання, зокрема через використання змістовних тем, інтерактивних завдань, формувального оцінювання та створення безпечного освітнього середовища.

Ключові слова: змістовне навчання, іноземна мова, компетентнісний підхід, медіація, комунікативна компетентність, НУШ, формувальне оцінювання, інклюзія.

Annotation

The article explores the concept of meaningful foreign language teaching within the framework of the competency-based approach of the New Ukrainian School. It substantiates the need to shift from formal acquisition of linguistic knowledge to the development of learners' ability to use language as a tool for thinking, communication, and self-expression.

Special attention is paid to mediation as a key component of modern communicative competence, as defined in the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) Companion Volume. Mediation is interpreted as the ability to facilitate understanding, interpret meaning, and adapt information for others in communication.

The article highlights the role of meaningful content, learner-centered interaction, and real-life tasks in fostering students' engagement and motivation. It also emphasizes the importance of inclusive practices, formative assessment, and a supportive learning environment in contemporary foreign language classrooms.

Practical guidelines for implementing competency-based teaching are provided, including the use of problem-based questions, action-oriented learning outcomes, authentic communicative tasks, and the integration of mediation activities into everyday classroom practice.

It is argued that meaningful language teaching, enriched by mediation and competency-based principles, contributes to the development of learners as confident communicators capable of active participation in social and intercultural contexts.

Keywords: meaningful learning, foreign language teaching, competence-based approach, mediation, communicative competency, inclusive education, formative assessment.

Змістовне навчання іноземної мови починається тоді, коли мова перестає бути просто шкільним предметом і стає інструментом для життя. Це вже не перелік правил для запам'ятовування, а засіб вираження думок, почуттів, мрій і поглядів. Мова оживає тоді, коли вона має сенс для учня.

Основна ідея змістовного уроку полягає в тому, що мова — це інструмент для мислення, спілкування, самовираження та пізнання світу. Учні працюють не з ізольованими словами чи граматичними структурами, а з темами (дружба, емоції, здоров'я) та ідеями («що важливо?», «чому?»). Наприклад:

не просто “learn food vocabulary” / „Lebensmittelvokabular lernen“ а: “What makes food healthy?”/ „Was macht Lebensmittel gesund?“ Учні говорять, ставлять запитання, реагують. Не “repeat after me”/„Sprich mir nach“, а: Do you agree? Why? What do you think?/ Stimmst du zu? Warum? Was denkst du? Учні пов'язують матеріал із собою, своїм досвідом, емоціями, думками: What do YOU eat for breakfast? Is it healthy?/ Was essen SIE zum Frühstück? Ist es gesund? Урок включає порівняння, вибір, аргументацію: Which is better and why?/ Welches ist besser und warum?

Мова подається через історії, ситуації та діалоги — слова «живуть», а не існують списком. Наприкінці такого уроку учень здатен висловити думку, пояснити щось або створити невеликий продукт — усний чи письмовий.

У центрі змістовного навчання — учень як особистість. Кожного разу, коли учень говорить, навіть із помилками, він робить маленький, але сміливий крок у світ. Завдання вчителя — не виправити кожну помилку, а створити безпечний простір, у якому учні не бояться говорити, пробувати і бути почутими. Саме так формується впевненість — основа успішного навчання.

Змістовні уроки іноземної мови відкривають двері до ширшого світу: до культури, співпраці, критичного мислення та глобального громадянства. Простий діалог може навчити емпатії, дискусія — поваги, а історія — допомогти дитині зрозуміти себе й інших. Через мову учні отримують доступ до культурних кодів сучасного світу.

У цьому контексті важливим є поняття культурного капіталу. Це ті вміння й досвід, які допомагають дитині бути успішною в навчанні та житті: уміння висловлюватися, слухати, аргументувати, поважати інших і розуміти правила спілкування. Школа має свідомо формувати цей капітал, адже не всі діти приходять із однаковими можливостями. Кожне запитання «Чому ти так думаєш?», кожна дискусія, кожен момент, коли цінується думка учня, — усе це розвиває культурний капітал.

Важливою складовою сучасної іншомовної освіти є медіація як одна з чотирьох видів мовленнєвої діяльності, визначених у Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) Companion Volume. Медіація передбачає здатність посередництва в комунікації — пояснення, інтерпретацію, узагальнення та адаптацію інформації відповідно до потреб співрозмовника.

На змістовному уроці медіація реалізується через практичну діяльність учнів:

- пояснення змісту тексту своїми словами;
- передача основної ідеї почутого чи прочитаного;
- допомога однокласникам у розумінні завдання;
- інтерпретація інформації з урахуванням контексту.

Такі практики сприяють розвитку не лише мовної, а й соціальної, громадянської та міжкультурної компетентностей. Медіація формує здатність до співпраці, емпатії та відповідального спілкування.

Особливої ваги медіація набуває в умовах інклюзивного навчання, де вона стає інструментом підтримки та взаємодії між учнями різного рівня підготовки.

Сучасний український клас є різноманітним і складним. Учителі працюють з учнями різного рівня, з дітьми, які пережили освітні втрати, є внутрішньо переміщеними або мають особливі освітні потреби. Тому головний виклик — не лише навчити мови, а забезпечити мотивацію, інклюзію та рівність. Необхідні гнучкі, учнецентричні практики: диференціація, універсальний дизайн навчання, формувальне оцінювання.

Інклюзія — це не компроміс, а сила. Вона дозволяє зберігати високі очікування, пропонуючи різні шляхи досягнення результату. Мотивація зростає тоді, коли учні відчують успіх, актуальність і повагу. Вибір завдань, робота в парах і групах, зв'язок із реальним життям, позитивний зворотний зв'язок — усе це створює умови для залучення кожного учня.

Практичні засади компетентнісного навчання

Компетентнісний підхід, закладений у концепції Нової української школи, передбачає орієнтацію на формування здатності застосовувати знання в реальних ситуаціях.

Ефективна реалізація цього підходу можлива за умови дотримання таких принципів:

1. Навчання через зміст і проблемні питання
Формування мовлення відбувається через осмислення тем і проблем, релевантних для учнів.
 2. Орієнтація на результат діяльності (can-do statements)
Навчальні цілі формулюються як конкретні комунікативні дії.
 3. Використання автентичних і життєвих завдань
Завдання моделюють реальні ситуації спілкування.
 4. Інтеграція медіації в навчальний процес
Учні регулярно залучаються до пояснення, узагальнення та передачі інформації.
 5. Диференціація та індивідуалізація навчання
Забезпечуються різні рівні складності та формати виконання завдань.
 6. Формувальне оцінювання
Оцінювання спрямоване на підтримку навчання та розвиток рефлексії.
 7. Створення безпечного освітнього середовища
Помилка розглядається як природна частина навчального процесу.
- Змістовне навчання іноземної мови, доповнене медіацією та компетентнісним підходом, сприяє формуванню цілісної комунікативної особистості учня. У такому навчанні мова виступає не лише об'єктом вивчення, а й засобом взаємодії, мислення та самовираження.
- Реалізація цих підходів дозволяє створити освітнє середовище, у якому кожен учень має можливість бути почутим, розвиватися та знаходити власний голос у процесі іншомовної комунікації.

Використані джерела

1. Державний стандарт базової середньої освіти Постанова КМУ № 898 від 30 вересня 2020. Покликання на ресурс: <https://surl.li/tgpuhs>
2. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume. Strasbourg, 2018.
3. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Cambridge University Press, 2001.
4. Міністерство освіти і науки України. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. Київ, 2016.
5. Michael Byram. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Multilingual Matters, 1997.
6. David Little. The Common European Framework of Reference for Languages and the European Language Portfolio. 2006.
7. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Редько В.Г., Шаленко О.П., Сотникова С.І., Коваленко О.Я., Коропецька І.Б., Якоб О.М., Самойлюк І.В., Добра О.М., Кіор Т.М.). Покликання на ресурс: <https://surl.li/daicvu>
8. Формування ключових компетентностей учнів на уроках. Покликання на ресурс: <https://surl.li/spnoja>